

O'ZBEKISTON SANOAT TARMOQLARIDA INVESTITSION SALOHİYATNI TAKOMILLASHTIRISH BORASIDA SHART-SHAROITLARI TAHLILI

Raxmonqulova Gulira'no Murod qizi

Toshkent amaliy fanlar universiteti Bank va Moliya kafedrası o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14683595>

Bugungi kunda mamlakatimizda sanoat korxonalarini faoliyatini jadal rivojlantirish va modernizatsiya qilish izchil ravishda davom ettirilib, bunda milliy iqtisodiyotni rivojlantirishning muhim omili hisoblangan xorijiy investitsiyalarga juda katta e'tibor qaratilmoqda. Chunki mamlakatimiz iqtisodiyotini rivojlantirishda eng muhim omillardan biri bu investitsiyalardir. So'nggi olti yilda yurtimizga xorijdan qariyb 50 milliard dollar investitsiya kirgan. O'tgan yili yalpi ichki mahsulot ham, sanoat ham 6 foizga o'sgan. So'nggi olti yilda mamlakatimiz sanoatiga jalb qilingan investitsiyalar hajmi 7 barobar oshgan. Yoki so'nggi uch yilda xorijdan 14 milliard dollarlik asbob-uskunalar olib kelingan. Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligiga bu loyihalarni alohida nazoratga olib, jadallashtirish bo'yicha ko'rsatma berildi.

O'zbekiston sanoat tarmoqlarida investitsion salohiyatni takomillashtirish uchun yaratilayotgan shart-sharoitlarni tahlil qilish ko'p jihatdan mamlakatning iqtisodiy siyosati, huquqiy bazasi va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish strategiyasiga bog'liq. Quyida bu boradagi asosiy omillarni tahlil qilamiz:

1. Huquqiy va institutsional shart-sharoitlar

Investitsion muhitni yaxshilash: So'nggi yillarda O'zbekistonda investorlarni jalb qilish uchun qonunchilik isloh qilindi. Xususan, xorijiy investitsiyalarni himoya qilish va ularning kafolatlarini ta'minlash bo'yicha qator qonunlar qabul qilingan. Sanoat zonalarini: Maxsus iqtisodiy va sanoat zonalar (MISZ) tashkil etilishi xorijiy va mahalliy investorlar uchun soliq va bojxona imtiyozlari yaratdi. Raqamlashtirish: Investitsion jarayonlarning shaffofligini oshirish uchun davlat xizmatlari raqamlashtirildi, bu esa investorlar uchun vaqt va mablag'ni tejashga imkon beradi.

2. Infratuzilmani rivojlantirish

Transport va logistika tarmoqlari: Sanoat korxonalarini qo'llab-quvvatlash maqsadida avtomobil yo'llari, temir yo'llar va xalqaro transport yo'nalishlari modernizatsiya qilinmoqda. Energetika sektori: Elektr energiyasi va gaz ta'minotini yaxshilash uchun katta hajmdagi investitsiyalar jalb etilmoqda, bu esa sanoatning barqaror ishlashiga zamin yaratadi.

3. Moliyaviy yordam va imtiyozlar

Davlat moliyaviy qo'llab-quvvatlashi: Mahalliy korxonalar va yangi texnologiyalarni joriy etish uchun subsidiyalar va kreditlar taqdim etilmoqda. Soliq imtiyozlari: Xorijiy investorlar uchun ayrim sohalarda (masalan, yuqori texnologiyali ishlab chiqarish) soliq yengilliklari berilgan.

4. Tarmoqlar bo'yicha investitsion salohiyat

Energetika sanoati: Quyosh va shamol energiyasi loyihalari uchun katta imkoniyatlar mavjud. Kimyo sanoati: Xom ashyo bazasining boyligi yangi texnologiyalarni jalb qilishni talab etadi. Qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat sanoati: Ushbu tarmoq eksport uchun katta salohiyatga ega bo'lib, qo'shimcha qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarish rivojlanmoqda. IT va

texnologiyalar: Raqamli iqtisodiyot dasturlari va startaplar uchun maxsus ekotizim yaratilmoqda.

5. Xalqaro hamkorlik va islohotlar

Xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik qilish orqali xorijiy texnologiyalar va ekspertizalarni mamlakatga jalb qilish kuchaytirilmoqda. Xitoyning “Bir makon, bir yo‘l” tashabbusi doirasida infratuzilma va savdo yo‘nalishlari kengaytirilmoqda. Texnologiyalarni jalb qilish: Innovatsion texnologiyalarni jalb qilish orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish muhim. Barqarorlikni ta‘minlash: Energetika va resurslar ta‘minoti bo‘yicha barqaror sharoitlar yaratish investitsiyalarni jalb qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bozor diversifikatsiyasi: Eksport bozorlarini kengaytirish va yangi tarmoqlarga sarmoya jalb qilish ustuvor vazifa bo‘lishi kerak.

2024-yilda O‘zbekiston sanoat tarmoqlariga kiritilgan investitsiyalar hajmi sezilarli darajada oshdi. Quyida asosiy ko‘rsatkichlar keltirilgan: Qayta ishlash sanoati: 2024-yilning yanvar-iyun oylarida ushbu sohada jami 68 trillion so‘m investitsiya o‘zlashtirilib, bu respublika bo‘yicha jami investitsiyalarning 29,6% ini tashkil etdi. Shundan 5 trillion so‘m (2,2%) oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarish sohasiga yo‘naltirilgan. Tog‘-kon sanoati: 2024-yilning yanvar-fevral oylarida ushbu sohada 36,3 trillion so‘m (taxminan 2,9 milliard AQSh dollari) investitsiya kiritildi. Shu davrda tarmoq korxonalari tomonidan 10,2 trillion so‘mlik mahsulot ishlab chiqarilib, bu o‘tgan yilning mos davriga nisbatan 20% ga ko‘pdir.

Ishlab chiqarish sanoati: 2023-yilning yanvar-iyun oylarida ushbu sohada 42,0 trillion so‘m asosiy kapitalga investitsiyalar o‘zlashtirilib, jami investitsiyalardagi ulushi 30,2% ni tashkil etdi. Ulardan 26,2 trillion so‘mi xorijiy investitsiya va kreditlar hisobidan o‘zlashtirilib, jami investitsiyalardagi ulushi 44,3% ni tashkil etdi. Umumiy investitsiyalar: 2024-yilning yanvar-mart oylarida jami 107,1 trillion so‘m asosiy kapitalga investitsiyalar o‘zlashtirilib, bu 2023-yilning mos davriga nisbatan 174,5% ni tashkil etdi.

Rivojlangan davlatlarning bozorga yo‘naltirgan e‘tibori tufayli dunyo bo‘ylab to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar dinamikasiga sezilarli ta‘sir ko‘rsatdi. Bunday iqtisodiyotlar orasida O‘zbekiston to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalarni jalb qilish va tartibga solishga qaratilgan qonunchilik va siyosatni o‘zgartirish bo‘yicha amaliy misol sifatida alohida ajralib turadi. “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi O‘zbekistonni rivojlantirish kun tartibidan o‘rin olgan ana shunday ulkan va natijaga yo‘naltirilgan maqsadlardan biridir. Mamlakatni ko‘p tarmoqli rivojlantirishni qamrab olgan “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi mamlakatni o‘rta daromaddan yuqori bo‘lgan iqtisodiyotga aylantirish uchun 2030-yilgacha erishilishi lozim bo‘lgan aniq vazifalar va takomillashtirishni taklif etish orqali mamlakatning jahon miqyosida iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy nufuzini oshirishga qaratilgan.

References:

1. Allayeva G.J. Анализ взаимосвязи устойчивого развития отраслей топливно-энергетического комплекса и роста валового внутреннего продукта / “Iqtisodiyot va innovation texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali. 1/2018 (№ 00033), 10 bet
2. Muratova Sh.N. Экономико-экологическое развитие топливно-энергетического комплекса в условиях модернизации экономики. диссертации доктора философии (PhD) по экономическим наукам 08.00.03/ Ташкент 2018-5

3. S. Saidkarimova M.I. Состояние и перспективы развития нефтегазовой отрасли Узбекистана/ International Scientific Journal "Internauka" <http://www.inter-nauka.com/>
4. Saitkamolov M.S. O'zbekiston Respublikasi temip yo'l tarmog'ida investitsion faoliyat samaradorligini oshirish/ Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dapajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya 08.00.03/ Toshkent 2021 yil 5 bet,
5. Muxitdinova K.A. O'zbekiston Respublikasi sanoat korxonalari investitsion salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy metodologiyasini takomillashtirish. Monografiya. "Iqtisod-Moliya", 2023. 185bet.